

Industry of Azerbaijan in the pandemic period

Emin Ismayilov

Research fellow, Institute of Economics of Azerbaijan
National Academy of Sciences.

E-mail: emin.ismayilov.54@mail.ru
<https://orcid.org/0000-0003-4869-856X>

Baxtinaz Danyalova

Research fellow, Institute of Economics of Azerbaijan
National Academy of Sciences.

E-mail: nazakerimova@hotmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4420-1018>

Abstract. The main purpose of the study is to identify the main directions of development of Azerbaijani industry during the pandemic condition. Analytical, economic analysis of industrial data is selected as the research methodology. The importance of the application of the article is the possibility of using the results obtained in the development of industries in the country. It is determined that the effective economic policy pursued in the context of the pandemic plays a positive role in some areas of the country's industry, especially in the economic development of the non-oil sector.

Keywords: pandemic, COVID-19, global crisis, economic policy, oil industry.

JEL L50; **UDC** 338.22

To cite this article: Ismayilov E., Danyalova B. (2021). Industry of Azerbaijan in the pandemic period. *Economic Growth and Social Welfare*, Issue III, pp. 10-18.

Article history: Received – 02.06.2021; Accepted – 15.09.2021.

Azərbaycan sənayesi pandemiya dövründə

Emin İsmayilov

AMEA-nın İqtisadiyyat İnstitutu, elmi işçi

E-mail: emin.ismayilov.54@mail.ru

<https://orcid.org/0000-0003-4869-856X>

Bəxtinaz Danyalova

AMEA-nın İqtisadiyyat İnstitutu, elmi işçi

E-mail: nazakerimova@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-4420-1018>

Annotasiya. Məqalədə son 2 ildə dünyada və Azərbaycan iqtisadiyyatında, o cümlədən sənaye sektorunda baş verən qlobal, regional və lokal proseslər nəzərdən keçirilir, həmçinin dünyanın bir sıra ölkələrində koronavirusun yaratdığı çətinliklər, həmin çətinliklərin aradan qaldırılması üçün dünyanın bəzi hökumətlərinin həyata keçirdiyi iqtisadi siyasət qiymətləndirilir. Məqalənin tətbiqi əhəmiyyəti alınan nəticələrin ölkədə sənaye sahələrinin unkişafında istifadəsinin mümkünlüyüdür. Müəyyən edilir ki, pandemiya şəraitində həyata keçirilən səmərəli iqtisadi siyasət ölkə sənayesinin bəzi sahələrində, xüsusi ilə də qeyri-neft sektorunun iqtisadi inkişafında müsbət rol oynayır.

Açar sözlər: pandemiya, koronavirus, qlobal böhran, iqtisadi siyasət, neft sənayesi.

JEL L50; UDC 338.22

Məqaləyə istinad: İsmayilov E., Danyalova B. (2021). Azərbaycan sənayesi pandemiya dövründə. *İqtisadi Artım və İctimai Rifah*, № 3, səh. 10-18.

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 02.06.2021; qəbul edilib – 15.09.2021.

Giriş/ Introduction

Müasir iqtisadiyyat çoxsaylı, bir-birinə zidd olan siyasi, iqtisadi, sosial, ekoloji, texnoloji və digər amillərin təsiri altında inkişaf edir. Belə bir vəziyyət iqtisadi qərarların qəbul edilməsində ziddiyyətlər yaradaraq müəyyən çağırışlara səbəb olur. Qeyd etmək lazımdır ki, 2020-ci ildə Azərbaycan iqtisadiyyatı yeni iqtisadi çağırışlarla üzləşməli olmuşdur. Burada söhbət pandemiyanın yaratdığı yeni reallıqlardan gedir. Pandemiyanın təsiri bütün təsərrüfat fəaliyyətinin əsas növləri üzrə özünü bilavasitə və dolay yollarla, bəzən də vasitəli şəkildə büruzə verməyə başlamışdır. Həyata keçirilən tədbirlər bir tərəfdən koronavirus infeksiyasının yayılmasının qarşısını alınmasına yönəldilmişdirsə, digər tərəfdən həmin tədbirlər əhalinin iqtisadi fəallığının azalmasına, xarici ölkələrlə, eyni zamanda, ölkədə daxili iqtisadi əlaqələrin məhdudlaşmasına səbəb olmuşdur (Goryainov, 2020, s.27-30). Bununla yanaşı, biznes strukturların fəaliyyətində də ciddi dəyişiklər baş vermişdir. Bir çox sahələr fəaliyyətini dayandırmağa başlamışdır. Məsələn, nümunə kimi turist səfərlərinin kəskin azalmasını göstərilə bilər. Qeyd etmək lazımdır ki, koronavirus infeksiyası ilk dəfə dekabrın 31-də 2019-cu ildə Çin Xalq Respublikasının Vuhan şəhərində qeydə alınmışdır. COVID-19 pandemiyası bütün dünya üçün ən dağıdıcı zərbə hesab edilmişdir. Pandemiya özü ilə qlobal böhranları da gətirmişdir

(Kondratyev, 2020, s.10-19). Bir neçə ay ərzində Çin alimləri xəstəliyin ölkə sərhədlərindən kənara çıxmasına qarşı mübarizə aparmışlar. Lakin əvvəlcə xəstəlik Avropada, daha sonra bütün dünyada geniş yayılmağa başladı (Kalyakina, Sayfullin, 2020, s.234-240).

Əsas hissə / Main Part

Ədəbiyyatın təhlili

Ölkənin iqtisadi inkişafının xarakteri və dinamikası iqtisadçıların və siyasətçilərin daima diqqət mərkəzindədir. Milli iqtisadiyyatda, o cümlədən ölkə sənayesində baş verən proseslər ölkə həyatına və onun perspektivlərinə mühüm təsir göstərir. Azərbaycan Respublikasının güclü emal sənayesi, o cümlədən aqrar sənaye kompleksi inkişaf etmişdir. Pandemiya dövründə respublikanın daha çox turizm sənayesi, xidmət sahələri kimi bir sıra sahələri ciddi ziyan görmüşdür. Pandemiyasının ölkə iqtisadiyyatına, o cümlədən sənaye sektoruna vurduğu ziyanla bağlı bir sıra ciddi araşdırmalar aparılmışdır. Belə araşdırmalara istər qərb ölkələrində, istərsə də Rusiyanın elmi ədəbiyyatlarında rast gəlmək olar. Araşdırmalarda Dünya Bankı və bir sıra mötəbər beynəlxalq təşkilatların ekspertlərinin təhlili və dəyərləndirmələrindən o cümlədən iqtisadi ədəbiyyatlarda səslənən fikirlərdən geniş istifadə edilmişdir. Buna misal olaraq Qoryainov V.V., Abdikeyev N.M., Bogachev N.M., Dontsova O.I. və b. əsərlərini göstərmək olar. Azərbaycan elmi ədəbiyyatlarında pandemiya və sənaye sektorunda mövcud vəziyyətlə əlaqədar demək olar ki, ciddi araşdırmalar çox azdır. Bu baxımdan sözügedən məqalə belə bir ciddi boşluğun aradan qaldırılmasına xidmət edir.

Metodologiya

Məqalədə tədqiqat üsulu kimi sənaye sahələri üzrə məlumatların analitik, iqtisadi metodlardan istifadə edilməklə təhlili seçilmişdir.

Nəticələr

Koronavirus global və regional müstəvidə

COVID-19 pandemiyasının global şəkildə yayılması prosesi hələ də diqqət mərkəzindədir. Virusun yayılmasının qarşısını almaq üçün dünya dövlətləri bir çox sahələrdə qadağalar tətbiq etməli olurlar. Bütün bunlar isə ölkələri virusun yayılmasının qarşısını almaq məqsədilə müxtəlif iqtisadi sahələrdə qadağalar tətbiq etmək məcburiyyətində qoyur. Virusla əlaqədar olaraq uçuşlar dayandırılmışdır. Bir çox məhsul növlərinin ixracı minimal həddə endirildi, ölkələrin sərhədləri bağlandı, müvafiq olaraq turizm, emal sənayesi və digər iqtisadi sahələrdə durğunluq yaranmış və dəyər zəncirinin davamlılığının pozulması müşahidə edilməkdədir. Hər şeydən öncə qeyd etmək lazımdır ki, dünyanın ikinci ən böyük iqtisadiyyatına malik olan Çində aşkara çıxan bu təhlükəli virusun daha sonra virusun dünyanın iqtisadi güc mərkəzləri olan Avrozonada məkanında və ABŞ-da sürətlə yayılması müşahidə olunmuşdur. Nəzərə almaq lazımdır ki, Avrozonada, Çin və ABŞ birlikdə dünya ÜDM-nin təxminən 45-50%-ni təşkil edir ki, nəticədə onların iqtisadiyyatında baş verən geriləmə global iqtisadiyyata əhəmiyyətli formada təsir etmiş olur (KDI, 2020, s.2).

Bununla əlaqədar bir çox dövlətlər əhalisinin sağlamlığını və iqtisadiyyatın sənaye sahələrini qorumaq üçün müvafiq tədbirlər həyata keçirməyə başladılar. Nümunə üçün Rusiya Federasiyasında olan proseslərə diqqət yetirə bilərik.

Rusiya Federasiyasında COVID 19-un neqativ təsirlərinin aradan qaldırılması və ölkə iqtisadiyyatının pandemiya əvvəlki vəziyyətə çatdırılması üçün bir sıra tədbirlər həyata keçirmişlər. Bunlar aşağıdakılardır:

- lisenziyalasdırma sahəsində inzibati yükün azaldılması;
- elektroenergetika və sənaye təhlükəsizliyi sahəsində inzibati yüklərin azaldılması;
- zəruri istehlak məhsullarının idxal-ixracında gömrük rəsmiləşdirilməsi yüklərinin azaldılması;

- nəqliyyat sahəsinə inzibati təzyiqlərin azaldılması (WBD, 2021).

Cədvəl 1. Dünya iqtisadiyyatının 2020-ci ilin I və II rübündə qeydə alınan azalma göstəriciləri.

Ölkələr	Tənəzzül göstəriciləri-ÜDM-in gerilməsi, %-lə
ABŞ	8
Avropa İttifaqı	10,2
Hindistan	4,5
Latın Amerikası	9,4
Yaponiya	5,8
Kanada	8,4
Çin	1

Mənbə: WBD (2021).

Göründüyü kimi, həyata keçirilən tədbirlər iqtisadi fəaliyyətdə yeni keynisçi müddəalar ilə uzlaşmaqdadır. Burada artım draveyri kimi dövlət tənzimlənməsinin artırılmasından söhbət gedir (Abdikeyev, Bogachov, Dontsova, 2020, s.92-99).

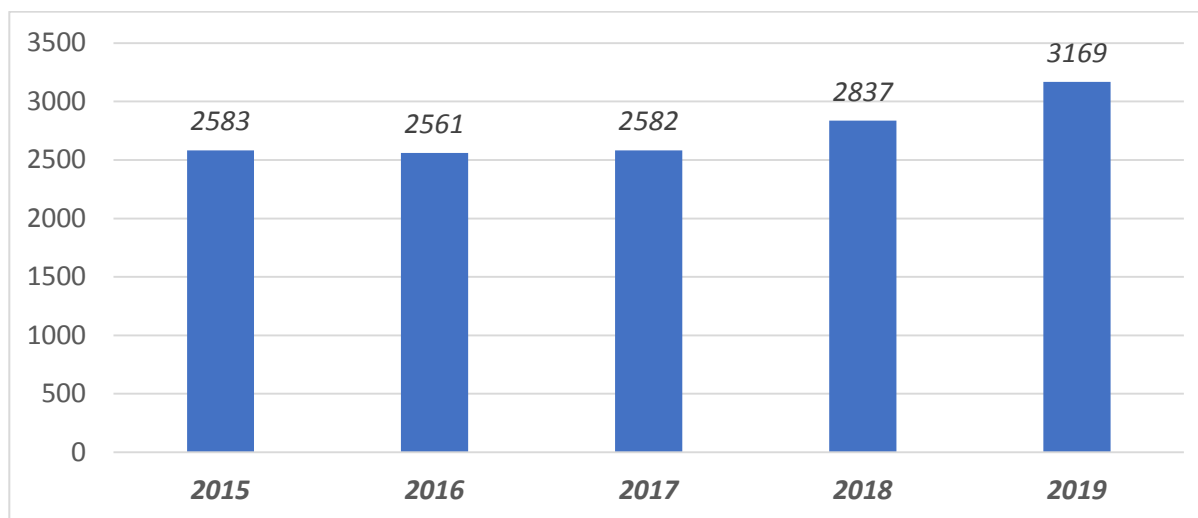
Daha sonra Almaniya təcrübəsinə diqqət yetirək. Bir daha qeyd edək ki, koronavirus epidemiyası 2020-ci ilin yanvarından dünya iqtisadiyyatında dərin izlər buraxmağa başlamışdır. Çində koronavirus aşkar edildikdən sonra 9 avtomobil və maşınqayırma müəssisələri, o cümlədən əcazılıq şirkətləri ciddi ziyan görməyə başladı. 2020-ci ilin I kvartalında dünyada iqtisadi böhran və resessiyanın başlanması məsələsini gündəmə gətirmək olar. Ən ağır itkilər dünyada sənaye müəssisələrində olmuşdur. Belə bir kontekstdə alman təcrübəsi də xüsusi maraq yaradır. Təhlillər göstərir ki, alman iqtisadiyyatında, o cümlədən sənaye sektorunda istehsal həcminin azalması qonşu ölkələrə nisbətən az olmuşdur. Nümunə üçün qeyd etmək lazımdır ki, bu göstərici Fransada 5,8%, İtliya 4,7% olmuşdur. Bu isə onunla izah olunur ki, Almaniyanın bəzi regionlarında sənaye müəssisələrinə işləməyə icazə verilmişdir. Digər tərəfdən alman hökuməti iri şirkətlərə yardım edirdi. Almaniya xüsusi sabitləşdirici fondlar yaradılmışdır ki, həmin fondların vəsaitləri ilə iri sənaye müəssisələri fəaliyyət göstərə bilmişdir (Nuykin, 2021, s.132-138). Eyni zamanda Almaniya ölkə üzrə məşğulluq səviyyəsinin artırılması üçün 50 milyard vəsait ayırdı.

Dünya iqtisadiyyatında baş verən proseslər təbiidir ki, Azərbaycan iqtisadiyyatı və sənayesinə təsirsiz ötüşə bilməz. Belə bir kontekstdə xatırlatmaqda xüsusi fayda vardır ki, Beynəlxalq Maliyyə Təşkilatı 2020-ci ildə global artımın 1%-ə qədər azalacağını, Morqan Steynlinin (Morgan Stanley) iqtisadçıları isə illik iqtisadi artımın ən yaxşı halda 0.9%, ən pis halda isə 0.6% səviyyəsində olacağını proqnozlaşdırmışlar. BMT-nin Ticarət və İnkişaf Agentliyi (TİA) isə virusla bağlı iqtisadi gerilməyə görə dünya iqtisadiyyatına ən azı 1 trilyon ABŞ dollar (bundan sonra dollar) zərər dəyəcəyini proqnozlaşdırmışlar. Müxtəlif rəqəmlərin səsləndirilməsi virusun yayılma prosesinin davam etməsi, onun yayılmasının və iqtisadi təsirinin əhatə dairəsinin proqnozlaşdırılmasının çətin olması ilə əlaqədardır. Ona görə də bu proqnozları ilkin proqnoz kimi göstərmişlər. Bütün bunlar isə virusun yayılma prosesinin hələ də davam etməsi, nə zaman tam olaraq ləğv edilməsinin qeyri-müəyyənliyi, yeni adaptasiya olunmuş növlərinin meydana çıxması, onun yayılmasının və iqtisadi təsirinin proqnozlaşdırılmasının çətin olması ilə bağlıdır. Qeyd etmək lazımdır ki, global ÜDM-in 10%-i turizm sektorunun payına düşür və virusun təsiri ilə dünya üzrə turizm sektorunda 50 milyona qədər iş yerinin bağlanması preventiv tədbirlər səbəbindən olmuşdur. Buna görə də turizm sektorunun yenidən bərpa edilməsi üçün ən azı 10 aya yaxın vaxta ehtiyac olacağı nəzərdə tutulur. Beynəlxalq Mülki

Aviasiya Təşkilatının proqnozlarına əsasən, qlobal hava yolları şirkətlərinin ümumi gəlirlərinin 2020-ci ilin ilk rübündə 4-5 milyard dollar həcmində azala bilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Turizm sektorunda gedən bütün mənfi proseslər virusla əlaqədar olaraq dünya üzrə 100-dən artıq ölkədə səyahət üçün qadağaların tətbiqi ilə əlaqədardır. Müvafiq olaraq Azərbaycan iqtisadiyyatına, o cümlədən milli sənayenin mövcud vəziyyətinə nəzər yetirək.

Azərbaycan sənayesi

Sənaye Azərbaycan iqtisadiyyatının əsas iqtisadi sahələrindən biridir. Təbii resurslar, ixtisaslaşmış kadrlar, əmək resursları, istehlakçı potensialı kifayət qədərdir. əsas istehsal fondları 57%-i Abşeron iqtisadi rayonunda yerləşmişdir. Sənaye müəssisələri əsasən sənaye qovşaqlarında yerləşdirilmişdir. Bunlar respublikanın əsas sənaye qovşaqları olmaqla aşağıdakılardır: Bakı-Sumqayıt, Gəncə-Daşkəsən, Şirvan-Salyan, Mingəçevir-Yevlax, Naxçıvan, Lənkəran, Şəki və Xaçmaz.

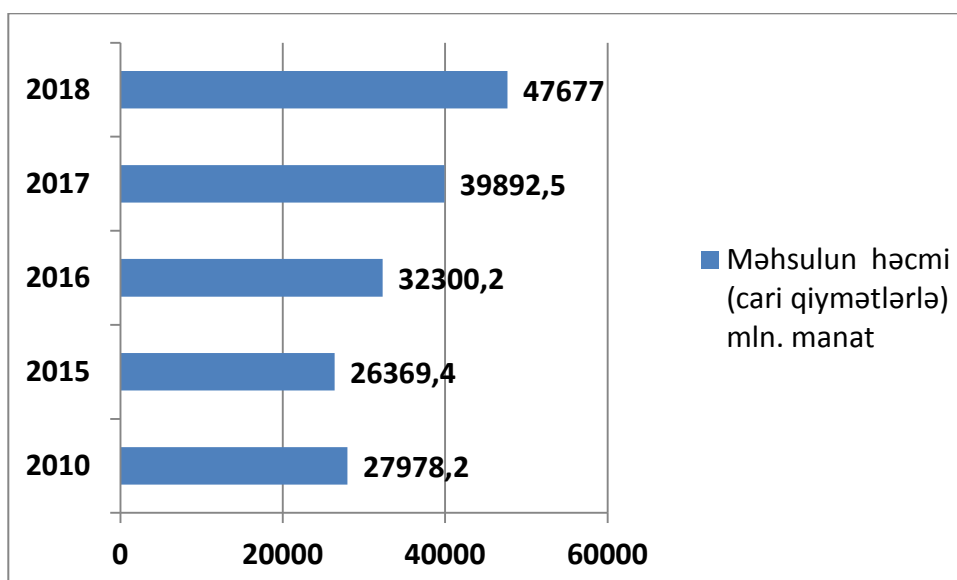
Şəkil 1. Azərbaycan Respublikasında bütün mülkiyyət növləri üzrə fəaliyyət göstərən sənaye müəssisələrinin sayı (mülkiyyət növlərinə görə), vahid.

Mənbə: ARDSK(2020) əsasında müəllif tərəfindən tərtib olunmuşdur.

Cədvəl 2. Azərbaycanda son illər üzrə sənaye sahəsinin ümumi iqtisadi göstəriciləri

İllər	2010	2015	2016	2017	2018
Məhsulun həcmi (cari qiymətlərlə) mln. manat	27978,2	26369,4	32300,2	39892,5	47677,0
Fəaliyyət göstərən müəssisələrin sayı	2650	2583	2561	2582	2837
Əsas kapitala vəsaitlər, mln manat	4276,2	8499,9	9949,8	10610,1	8497,2
İnvestisiyaların ölkə iqtisadiyyatında payı, faizlə	43,2	53,3	63,1	60,9	49,3

Mənbə: www.stat.gov.az-nın məlumatları əsasında tərtib olunmuşdur.

Şəkil 2. Azərbaycanda son illər üzrə sənaye sahəsində istehsal olunmuş məhsulun həcmi göstəriciləri üzrə dinamika (cari qiymətlərlə mln. manat)

Mənbə: ARDSK(2020) əsasında müəllif tərəfindən tərtib olunmuşdur.

Yanacaq-energetika kompleksi

Sözü gedən kompleks respublikanın dahili energetik ehtiyatlarına əsaslanaraq fəaliyyət göstərir. Azərbaycan Respublikasında yanacağın əsas mənbəyi neft-qaz, çayların hidroenerji imkanları, günəş və külək enerjisidir. 100 ildən artıqdır ki, Azərbaycanda neft hasilatı həyata keçirilir. Respublikada ilk neft buruqları Balaxanı, Sabunçu, Suraxanı, Bibi-Heybət, Binəqədi və digər ərazilərdə yerləşmişdir. Müharibə zamanı sovet neftinin 75%-i Azərbaycanda çıxarıldı. 70-ci illərdə “Zəngəçal-dəniz”, “Duvannı-dəniz” buruqları qazılmışdır. Kür çayı hövzəsində Kürədağ, Muradxanlı yataqları işlənilmişdir. 1998-ci ildə Azərbaycanda 11,4 milyon ton neft çıxarılmışdır. Eyni zamanda Xəzər dənizində zəngin neft və qaz yataqları kəşf edilmişdir. Bunlara “Azəri”, “Günəşli”, “Şahdəniz”, “Qarabağ” və s. neft yataqlarını aid etmək olar. Azərbaycan neftindən 90-a qədər müxtəlif növ neft məhsullarını əldə etmək olur.

Qaz sənayesi. Azərbaycanda məişət qazının 90%-i Xəzər dənizi hövzəsindən çıxarılır. Bunlardan quruda iri qaz yataqları Qaradağ-Qobustan, Gürgən-Zirə və digər yataqlarıdır. Ölkədə hər il 6 milyard kub metr qaz hasil edilir. Azərbaycan qazının Türkiyəyə Bakı-Ərzurum qaz kəməri ilə çatdırılması nəzərdə tutulur.

Elektroenergetika. Azərbaycan zəngin elektroenergetika bazasına malikdir. Hal-hazırda elektrik stansiyalarının ümumi gücü 5 milyon kvt-a yüksəlmişdir. Elektrik enerjisinin təchizatının 80%-i istilik elektrik stansiyaları, 20%-i su elektrik stansiyaları vasitəsi ilə təmin olunur. Respublikada ildə adambaşına 3300 kvt elektrik enerjisi düşür.

Qeyd olunanlarla yanaşı, respublikada sənayenin maşınqayırma və kimya, metallurgiya, yüngül sənaye və mebel istehsalı, qida və yeyinti sənayesi və digər sahələri də inkişaf etməkdədir.

Belə bir zəmində maraqlı bir fakta diqqət yetirilməsi yerinə düşərdi. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, neft sənayesində 12% artım kifayət qədər nəzərəcarpacaq bir hadisədir. Bütün bunlara isə neftin satışından gələn gəlirlərin özəl sektora yönləndirilməsi, sənaye potensialının inkişaf etdirilməsi ilə nail olmaq mümkün olmuşdur. Müstəqillik illərində Azərbaycanda aqrar-energetik sektorunun inkişafına xüsusi diqqət yetirilmişdir. 2009-cu ildə ölkədə ilk dəfə olaraq Sumqayıt texnologiya parkı fəaliyyətə başlamışdır. Sumqayıt texnologiya parkının yaradılması ilə qeyd edilən istiqamətdə işlər daha da genişləndirilmişdir. Qaradağ, Mingəçevir, Pirallahı, Balaxanı texnoparkları da fəaliyyət göstərməyə başlamışdır. 2009-cu ildən başlayaraq bu istiqamətdə 3,4 milyard dollar vəsait sərf

edilmişdir. Daha sonra Azərbaycanda Neftçala, Masallı, Hacıqabul sənaye kvartalları da yaradılmışdır. Ötən hesabat ilində Azərbaycanın ÜDM-də azalma 3,2% olsa da, neft sektorunda artım 12,1% olmuşdur. Ümumiyyətlə reyting agentliyi S&P Global Ratings Azərbaycanda ÜDM-in 2021-ci ildə 2,1%, Dünya Bankı 1,9%, BMT isə 2% olacağını proqnozlaşdırır.

Daha sonra nəzərə çatdırmaq lazımdır ki, Azərbaycan Respublikasında sənaye müəssisələri və bu sahədə fəaliyyət göstərən fərdi sahibkarlar tərəfindən 2020-ci ildə 37,1 milyard manatlıq və ya 2019-cu illə müqayisədə 5,0 faiz az sənaye məhsulu istehsal edilmişdir. Bu azalma neft-qaz sektorunda məhsul istehsalının 6,9 faiz azalması hesabına baş vermiş, sənayenin qeyri neft-qaz sektorunda isə məhsul istehsalı 12,5 faiz artmışdır.

Sənaye məhsulunun 61,3 faizi mədənçıxarma sektorunda, 32,5 faizi emal sektorunda, 5,3 faizi elektrik enerjisi, qaz və buxar istehsalı, bölüşdürülməsi və təchizatı sektorunda, 0,9 faizi isə su təchizatı, tullantıların təmizlənməsi və emalı sektorunda istehsal olunmuşdur. Mədənçıxarma sektorunda əmtəəlik neft hasilatı 8,0 faiz azalmış, əmtəəlik qaz hasilatı isə 6,3 faiz artmışdır.

Emal sektorunda əczaçılıq məhsullarının istehsalı 10,7 dəfə, elektrik avadanlıqlarının istehsalı 9,6 dəfə, ağacın emalı və ağacdən məmulatların istehsalı 67,4 faiz, sair nəqliyyat vasitələrinin istehsalı 47,0 faiz, kağız və karton istehsalı 36,9 faiz, avtomobil, qoşqu və yarımqoşquların istehsalı 35,7 faiz, kompüter, elektron və optik məhsulların istehsalı 34,5 faiz, geyim istehsalı 32,7 faiz, kimya sənayesi məhsullarının istehsalı 20,5 faiz, rezin və plastik kütlə məmulatlarının istehsalı 13,5 faiz, metallurgiya sənayesi məhsullarının istehsalı 11,9 faiz, toxuculuq sənayesi məhsullarının istehsalı 7,4 faiz, hazır metal məmulatlarının istehsalı 7,3 faiz, dəri və dəri məmulatlarının, ayaqqabıların istehsalı 4,7 faiz artmış, tikinti materiallarının istehsalı 0,1 faiz, qida məhsullarının istehsalı 2,1 faiz, poliqrafiya məhsullarının istehsalı 2,3 faiz, neft məhsullarının istehsalı 3,6 faiz, maşın və avadanlıqların istehsalı 5,1 faiz, tütün məmulatlarının istehsalı 7,9 faiz, içkilərin istehsalı 13,7 faiz, mebel istehsalı 26,2 %, maşın və avadanlıqların quraşdırılması və təmiri işləri 41,3 % azalmışdır.

Elektrik enerjisi, qaz və buxar istehsalı, bölüşdürülməsi və təchizatı sektorunda istehsalın həcmi 2,4 faiz artmış, su təchizatı, tullantıların təmizlənməsi və emalı sektorunda isə 10,4 faiz azalmışdır.

Azərbaycanda həyata keçirilən pandemiya əleyhinə görülən tədbirlərin xronologiyası:

- Ölkədə sərt karantin rejimi tətbiq edildi, küçə və meydanlar mütəmadi olaraq dezinfeksiya olundu;

- Prezident İlham Əliyev 588 milyon dollar Nazirlər Kabinetinə maliyyə vəsaiti ayırdı. Həmin vəsait virusla mübarizə üçün nəzərdə tutulmuşdu;

- Koronavirusla mübarizənin dəstəklənməsi Fondu yaradıldı. Fonda 90 min. manat vəsait daxil olmuşdur;

- metro və digər ictimai nəqliyyat növlərinin fəaliyyətinə məhdudiyyətlər qoyuldu;

- 2021-ci ildən əhalinin pulsuz peyvəndlənməsi kompaniyasına başlanıldı.

Müzakirə

Xüsusi olaraq qeyd edilməlidir ki, neoliberal iqtisadiyyatın mövcud olduğu zamanda yaşıl iqtisadiyyat konsepsiyası geniş yayılmaqdadır. Lakin digər məsələ kimi texnoloji bazanın texnoloji yenilənməsindən də söhbət getməkdədir. Analitiklər bunu yeni sənaye inqilabi dövrünün zərurətləri kimi də dəyərləndirirlər. Azərbaycan sənayesinə yaşıl enerji, ağıllı şəhər, ağıllı kənd layihələrinin hazırlanması, işğaldan azad olunmuş ərazilərdə innovasiyalara əsaslanan sənaye sahələrinin inkişaf etdirilməsinin gündəmə gətirilməsi gələcəkdə post pandemiya dövrü üçün yeni perspektivlər vəd edir.

Nəticə/Conclusion

İdarəçilik sisteminin dövlət tənzimlənməsinin mükəmməl metod və üsullarının mövcud olmasına baxmayaraq, iqtisadi təhlükəsizlik problemlərinin səmərəli həll edilməsi məsələləri

pandemiya dövrü üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb. Beynəlxalq təcrübəyə uyğun olaraq pandemiya şəraitində Azərbaycan sənayesinin inkişafı üzrə aşağıdakı tədbirlər keçirilə bilər:

- pandemiyanın mənfi fəsadlarının aradan qaldırılması məqsədi ilə ölkənin iqtisadi təhlükəsizlik sisteminin idarə edilməsi mexanizmləri və instrumentlərinin beynəlxalq təcrübə aspektində təkmilləşdirilməsi;
- sənaye sahələrində məhsul istehsalının səmərəli fəaliyyəti üzrə preventiv tədbirlərin həyata keçirilməsi;
- əhəlinin yaşayış səviyyəsini sabit səviyyədə qorunub saxlanılması istiqamətində müvafiq dövlət qurumları tərəfindən zəruri tədbirlərin görülməsi;
- pandemiya dövründə dövlət büdcəsinin maliyyə vəsaitləri hesabına sənaye sektor üzrə sahibkarlıq fəaliyyətinin dəstəklənməsi böyük əhəmiyyət kəsb edir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat / References

- Abdikeyev N.M., Bogachev Yu.S., Dontsova O.I. (2020). Podderzhka promyshlennosti i biznesa v Rossii v per iod pandemii COVID-19. [https:// cyberleninka.ru/article/n/podderjka--promyshlennosti-i-biznesa-v-rossii-v-usloviyah-pandemii-covid-19](https://cyberleninka.ru/article/n/podderjka--promyshlennosti-i-biznesa-v-rossii-v-usloviyah-pandemii-covid-19). *Gumanitarnyye nauki. Vestnik Finansovogo universiteta*, №5 (92-99). Data obrashcheniya: iyul, 2020.
- ARDSK (2021). Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi internet sahifəsi. www.stat.gov.az. Müraciət tarixi: iyun, 2021.
- Dovbiy I.P., Degterenko A.N., Kobylakova V.V. (2020). «Novaya industrializatsiya» v Rossii kak faktor perekhoda k «Zelenoy» ekonomike. *Finansovyy zhurnal*, №4. [https:// cyberleninka.ru/article/n/novaya-industrializatsiya-v-rossii-kak-faktor-perekhoda-k-zelenoy-ekonomike](https://cyberleninka.ru/article/n/novaya-industrializatsiya-v-rossii-kak-faktor-perekhoda-k-zelenoy-ekonomike). Data obrashcheniya: mart, 2021.
- Goryainov V.V. (2020). Izmeneniya organizatsiyami v usloviyakh pandemii COVID-19 (Na materialakh promyshlennosti. *Teoriya i praktika servisa: ekonomika, sotsial'naya sfera, tekhnologii*, №3 (45). <https://cyberleninka.ru/article/n/izmeneniya-v-upravlenii-organizatsiyami-v-usloviyah-pandemii-covid-19-na-materialakh-promyshlennosti>. Data obrashcheniya, iyul, 2020.
- Kalyakina I.M., Sayfullin A.S. (2020). Vliyaniye Covid-19 na ekonomiku Rossii. *Moskovskiy ekonomicheskyy zhurnal*, №6. [https:// cyberleninka.ru/article/n/vliyanie-covid-19-na-ekonomiku-rossii](https://cyberleninka.ru/article/n/vliyanie-covid-19-na-ekonomiku-rossii). Data obrashcheniya: aprel, 2021.
- KDI (2020). Koronavirusun dünya iqtisadiyyatına təsiri və onun Azərbaycan üçün nəticələri. Bakı. <http://www.economy.gov.az>. İstinad tarixi: aprel, 2021.
- Kondrat'yev V.B. (2020). Koronavirus i Gornaya promyshlennost'. *Gornaya promyshlennost'*. №5. <https://cyberleninka.ru/article/n/koronavirus-i-gornaya-promyshlennost>. Data obrashcheniya: avgust, 2020.
- Nuykin Y.Y. (2021). Opyt Germanii v bor'be s COVID-19. *Skiif*, №2 (54). [https:// cyberleninka.ru/article/n/opyt-germanii-v-borbe-s-covid-19](https://cyberleninka.ru/article/n/opyt-germanii-v-borbe-s-covid-19). Data obrashcheniya: aprel, 2021.
- WBD (2021). The World Bank data. URL: <https://www.worldbank.org> . // Accessed aprel 2021.

Промышленность Азербайджана в период пандемии

Эмин Исмаилов

Научный сотрудник Института Экономики НАНА.
Азербайджан.

Email: emin.ismayilov.54@mail.ru

Бахтиназ Даньялова

Научный сотрудник Института Экономики НАНА.

Азербайджан.

Email: nazakerimova@hotmail.com

Резюме. Цель исследования состоит в изучении глобальных, региональных и локальных процессов, которые произошли в мире, в том числе в промышленном секторе экономики Азербайджана за прошедшие два года, в том числе оценке проблем, связанных с коронавирусом с которыми столкнулись многие страны, а также экономическая политика, проводимая правительствами этих стран для решения возникших проблем. В качестве метода исследования использован аналитико-экономический анализ показателей отраслей промышленности. Научная новизна заключается в отражении роли проведения эффективной экономической политики в развитии промышленных отраслей, особенно нефтегазового сектора в условиях пандемии. Практическое значение исследования состоит в использовании полученных результатов в развитии промышленных отраслей страны.

Ключевые слова: пандемия, коронавирус, мировой кризис, экономическая политика, нефтегазовая промышленность.